

LECTȚII DE GRAMATICĂ

CLASA A VI-A

(teorie, aplicații și evaluări)

În conformitate cu
programa școlară de
*Limba și literatura
română* pentru
clasa a VI-a

Editura Ars Libri

Costești, 2026

CUPRINS

UNITATEA 1 • Vocabularul

- Vocabularul	7
- Aplicații	8
- Sinonimele. Antonimele	10
- Aplicații	11
- Omonimele. Cuvintele polisemantice	14
- Aplicații	15
- Sensul cuvintelor în context	17
- Aplicații	17
- Evaluare	19

UNITATEA 2 • Fonetica

- Relația sunet-literă	21
- Aplicații	22
- Diftongul. Triftongul. Hiatul	24
- Aplicații	25
- Despărțirea în silabe	27
- Aplicații	29
- Evaluare	30

UNITATEA 3 • Verbul

- Verbul. Modurile și formele verbale personale	31
- Modul indicativ. Presentul	31
- Modul indicativ. Trecutul	31
- Modul indicativ. Viitorul	32
- Modul imperativ	32
- Modul conjunctiv	33
- Modul condițional-optativ	33
- Forme verbale nepersonale: infinitivul, participiul	33
- Aplicații	35
- Posibilități combinatorii ale verbului	40
- Predicatul nominal	40
- Aplicații	41
- Subiectul	44
- Aplicații	45

- Posibilități combinatorii ale verbului. Complementul și circumstanțialul. Prepoziția	48
- Aplicații	49
- Evaluare	52

UNITATEA 4 • Substantivul

- Substantivul. Felurile substantivului. Articolul	54
- Aplicații	56
- Cazurile substantivului. Cazul nominativ	59
- Aplicații	59
- Cazul acuzativ. Complementul direct	62
- Aplicații	62
- Cazul Acuzativ. Complementul prepozițional	64
- Aplicații	64
- Cazul acuzativ. Circumstanțialele	67
- Aplicații	68
- Atributul	70
- Aplicații	70
- Cazul dativ. Complementul indirect	72
- Aplicații	72
- Cazul genitiv. Articolul genitival	75
- Aplicații	75
- Cazul vocativ	78
- Aplicații	78
- Posibilități combinatorii ale substantivului	80
- Aplicații	81
- Evaluare	83

UNITATEA 5 • Pronumele

- Pronumele personal	85
- Aplicații	87
- Pronumele personal de politețe	90
- Aplicații	91
- Posibilități combinatorii ale pronumelui	93
- Aplicații	94
- Pronumele reflexiv	95
- Aplicații	96
- Evaluare	99

UNITATEA 6 • Numeralul

- Numeralul cardinal și ordinal	101
- Aplicații	103
- Evaluare	105

UNITATEA 7 • Adjectivul

- Adjectivul	107
- Aplicații	108
- Gradele de comparație ale adjectivului. Articolul demonstrativ	110
- Aplicații	112
- Posibilități combinatorii ale adjectivului	114
- Aplicații	115
- Evaluare	116

UNITATEA 8 • Adverbul

- Adverbul. Funcțiile sintactice ale adverbului	118
- Aplicații	119
- Evaluare	124

UNITATEA 9 • Sintaxa

- Grupul verbal	126
- Aplicații	128
- Grupul nominal și grupul adjectival	134
- Aplicații	135
- Evaluare	140
- Recapitulare finală	142
- Evaluare finală	151

UNITATEA 1 – VOCABULARUL

Fișier teoretic

Vocabularul unei limbi reprezintă totalitatea cuvintelor care există sau au existat vreodată într-o limbă. Se mai numește și lexic. Este partea cea mai dinamică a limbii, pentru că se îmbogățește și se schimbă în timp. Vocabularul limbii române cuprinde circa 120.000 de cuvinte.

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului, care exprimă o idee, un obiect, o acțiune, o stare etc.

Exemple: carte, alerg, mare, frumos, liniște etc.

Un cuvânt are:

- sens sau înțeles, care reprezintă **conținutul** său;
- sunete sau înveliș sonor, care reprezintă **forma** sa.

În dicționare cuvintele apar în ordine alfabetică. Un cuvânt poate avea unu sau mai multe sensuri. Sensul unui cuvânt se stabilește doar în context. **Contextul** este un grup de cuvinte, un enunț sau un text în care apare un cuvânt.

Exemple:

* A prins pește. (sens propriu – *a pescuit*)

* A prins ideea. (sens figurat – *a înțeles*)

Pentru a comunica eficient, este important:

- să alegem cuvântul potrivit contextului;
- să evităm confuziile între cuvinte asemănătoare;
- să respectăm sensul cuvântului.

Exemple de greșeli frecvente:

* *fortuit* pentru sensul de *forțat*, în loc de sensul de *întâmplător*.

A fost fortuit să recunoască adevărul. (corect: *A fost forțat să recunoască adevărul.*)

* *geantă* în loc de sensul de *jantă*

Geanta mașinii a fost schimbată de curând. (corect: *Janta mașinii a fost schimbată de curând.*)

Aplicații

---

1. Identifică, prin subliniere cu roșu, respectiv cu albastru, cuvintele noi și cuvintele ieșite din uz, din enunțurile următoare:

- a) Anul acesta, Moș Crăciun mi-a adus un gadget care m-a bucurat.
- b) Paharnicul a fost apreciat la curtea domnitorului.
- c) Flinta a fost inventată la sfârșitul Evului Mediu.
- d) E-mailul primit m-a întristat.

2. Completează propozițiile cu un cuvânt potrivit contextului:

- a) Am citit o carte foarte _____ .
- b) Copacul avea frunzele _____ .
- c) Bunicul povestea cu multă _____ .

3. Ordonează alfabetic cuvintele: *bun, istorie, arcuit, derdeluș, distant, echer, fuior, fustă, miere, gang, pluș, roșiatic, nevastă, brumă, piele, orez, copleșitor, tunet, xilofon, zăvoi, zăludă.*

---

4. Precizează forma (sunetele) și sensul (conținutul) cuvintelor următoare:

- Tablou - sunete: _____
- sens: _____
- Lapoviță - sunete: _____
- sens: _____

5. Explică sensul cuvântului scris înclinat din enunțurile următoare:

- a) Văd o *masă* de oameni în curtea școlii. _____
- b) Mama ne-a invitat la *masă*. _____
- c) Am cumpărat o *masă* nouă în bucătărie. _____

6. Alege, prin subliniere, cuvântul potrivit pentru contextele următoare:

- a) Am ascultat la radio un adagio/adagiu interpretat splendid de o cântăreață celebră.
- b) Accidentul părea eminent/iminent.

c) În această seară avem un consiliu familiar/familial.

d) A susținut ieri un examen oral/orar.

7. Alege, prin încercuire, forma corectă, conform DOOM 3.

a) egzemă/eczemă;

b) pancardă/pancartă;

c) gref/grepfrut;

d) ștat (de plată)/stat (de plată);

e) siringă/seringă.

8. Completează enunțurile cu formele corecte ale cuvintelor.

a) Elevul (a evoluat/a evaluat) _____ după ce a făcut multe ore de pregătire.

b) Casa are multe (dependințe/dependențe) _____ .

c) La (ștand/stand) _____ se vând fructe exotice.

d) Rochia fetei din (atlas/atlas) _____ a atras toate privirile la petrecerea de absolvire.

9. Subliniază doar cuvintele ieșite din uz din lista următoare.

pârcălab, selecție, havuz, lubeniță, grajd, caftan, ucaz, scrisoare, babarbule, aproad, logofăt, mouse, golf, penalti, ienicer, elevat, opaiț, bejanie, avion, poștalion, jilț, decret, călugăr

10. Corectează greșelile, rescriind enunțurile.

a) A mers în parcul de distracții și s-a dat pe topogan cu prietenii săi.

b) Am cumpărat apțibilduri pentru proiectul de la istorie.

c) Pamblica roz din părul fetei mi-a plăcut.

d) Ionel a fost investit preot în satul său.

Fișier teoretic

Sinonimele. Antonimele

1. Sinonimele

→ Sunt cuvinte cu același sens sau cu sens apropiat, dar formă diferită.

Exemple:

- frumos – atrăgător;
- repede – iute;
- sfârșit – final;
- a observa – a băga de seamă;
- a o lua la sănătoasa – a pune coada pe spinare.

Observație!

Sinonimele pot avea sensuri ușor diferite în anumite contexte. Ele trebuie folosite cu grijă, în funcție de nuanțele de sens. Sinonimele se încadrează la aceeași parte de vorbire.

Relația de sinonimie se poate stabili între două cuvinte (**sinonime lexicale**), între o expresie și un cuvânt (**sinonime lexico-frazeologice**), între două expresii (**sinonime frazeologice**): *a alerga - a fugi; a da cu bâta în baltă - a gafa; a-și da duhul - a da ortul popii*. Sinonimele îmbogățesc exprimarea, evită repetițiile și dau culoare limbajului.

În funcție de sensul lor, sinonimele pot fi:

- a) **Sinonime totale** au sensul identic și sunt, de obicei, din compartimente diferite ale vocabularului: *zăpadă - nea - omăt*;
- b) **Sinonime perfecte** au sensul identic și aparțin aceluiași nivel al vocabularului: *natriu - sodiu*;
- c) **Sinonime parțiale** se pot substitui în anumite contexte: *deștept - inteligent, isteț, ager*;
- d) **Sinonime aproximative** se întâlnesc în operele literare unde cuvintele sunt folosite cu sens figurat: *vârtej - cuibar rotind de ape*.

Antonimele

→ Sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens opus.

Exemple:

- cald-rece;
- a urca-a coborî;
- egal-inegal;
- recompensă-pedeapsă.

Observație!

Antonimele trebuie să respecte aceeași parte de vorbire. Ca formă, antonimele pot fi total diferite (*proaspăt-vechi*) sau mai apropiate (*real-ireal*).

Aplicații

---

1. Găsește câte un sinonim pentru cuvintele de mai jos:

a solicita _____

totdeauna _____

ciudat _____

of _____

dânsul _____

peste _____

însă _____

reușită _____

întâiul _____

gazdă _____

2. Alege, din seria de mai jos, sinonimul potrivit al verbului **a scrie**:

a copia, a înregistra, a nota, a redacta, a trimite

Ziaristul scrie un articol despre progresul economic al țării. _____

Elevul scrie în caiet o strofă din poezia preferată. _____

Maria îi scrie un e-mail dirigintei sale. _____

Antrenorul scrie în caietul lui timpii realizați de atleți. _____

Doamna dirigintă o scrie pe Natalia pe lista celor care merg în tabără. _____

3. Găsește câte o expresie sinonimă cu următoarele de mai jos.

a) a nu-i fi boii acasă _____

b) a pune coada pe spinare _____

4. Găsește câte un cuvânt sinonim cu următoarele expresii.

a) cu capul în nori _____

b) cu scaun la cap _____

c) mână de fier _____

d) punere la cale _____

d) a face din țânțar armăsar _____

5) Menționează un antonim pentru fiecare cuvânt dat:

rece – _____

deasupra – _____

iubire – _____

sus – _____

a urca – _____

6. Unește cuvintele din prima coloană cu sinonimul potrivit din a doua coloană:

biruitor	celest
ceremonios	concesiv
ceresc	obez
gras	protocolar
îngăduitor	terifiant
îngrozitor	victorios
obosit	facil
răutăcios	a oxida
a rugini	malițios
a stăruii	stupefiat
uimit	a persevera
ușor	surmenat
mic	

7. Indică antonimul potrivit pentru fiecare sens al cuvântului **tare** din enunțurile date.

Patul în care dorm este tare. _____

Un vânt tare a rupt crengile copacilor. _____

Convingerea lui este tare. _____

Alexandru este tare la șah. _____

A adus un argument tare. _____